

ըլլայ . ուստի կեղևը ճաթեցընելով սաստիկ ձայն կը հանէ : Բայց թէ որ առաջուց ճեղքուի շագանակը , աս վտանգը չպատահիր . վասն զի օդը ընդարձակուած ատենը՝ տեղ կը գտնէ դուրս ելլելու :

Ինչո՞ւ համար նեղ բերնով ամանի կամ շիշի մէջ որ և իցէ հեղուկ կամ ջրի բան լեցընելու ատենդ դժուարաւ կը լեցուի , երբեմն ալ դէպ 'ի վեր ու դէպ 'ի դուրս կը ցատքէ , թէպէտ և ձագար ալ դրուած ըլլայ ամանին բերանը :

— Եւ ասն զի անանկ ատեն ձագարը ամանին բերնին անմիջապէս կ'աւծ ըլլալով , թող չտար որ անոր մէջի օդը քովընտի դուրս ելլէ . և որովհետեւ հեղուկը օդէն աւելի ծանր է , ամանին մէջը լեցուելու ատենը օդը անկէ կը վանուի . ան ալ դուրս ելլելու ատեն ձագարին ծակէն կ'ուզէ ելլել , անով հեղուկը վեր վեր կը նետուի ու դժուարաւ ներս կը մտնէ :

Արակ վառած ատենդ ինչո՞ւ ծուխը վեր կ'ելլէ :

— Եւ ասն զի կրակին չորս դին պատած օդը անգայտանալով կը սկսի բարձրանալ , ծուխն ալ օդէն թեթեւ ըլլալով՝ մէկտեղ վեր կ'ելլէ : Ինոր համար ալ է որ թեթեւ մարմին մը երբոր ջրին մէջ ընկղմես , միշտ նորէն վեր կ'ելլէ :

Ինչո՞ւ համար երբեմն վառարանն անուր ծուխը անոնց բերնէն դուրս կ'ելլէ :

— Պատճառը աս է որ վառելու ատենդ սենեկին դռները գոց կը պահուին , կամ թէ կ'ըլլայ երբեմն որ ծիննելոյզը խիստ բարձր ըլլալով , վարի օդը դժուարաւ կը նորոգուի՝ ծուխէն անգայտացած օդը փոխելու համար . ասով ան անգայտացած օդը մոխրով հանդերձ սենեկին մէջ կը լեցուի : Եւստի աս անհանգստութիւնը չունենալու համար պէտք է սենեկին դուռը բանալ , որպէս զի օդը սե-

նեկին մէջ բանելով՝ ծուխին օգնէ ծիննելու գին մէջէն անցնելու :

Ինչո՞ւ երբոր ձկնարանին երեսը սառելու ըլլայ՝ մէջի ձկները կը սատկին :

— Բորովհետեւ իրենք ջրին մէջ ալ կենալով՝ օդը դրսէն կը ծծեն , երբոր ջրին երեսը սառ կը պատէ , չկրնալով օդ ծծել՝ կը մեռնին . անոր համար պէտք է թողուլ որ ջուրը բոլորովին սառի , և կամ սառելու ալ ըլլայ նէ՛ այլ և այլ տեղերէն պէտք է ծակեր բանալ որ շունչ առնեն . որովհետեւ օդն է զիրենք ջրի մէջ կենդանի պահողը :

Ինչո՞ւ ջրի մէջ խղդուած մարդիկ պէտք է գլխովար կախել :

— Եւ ասն զի միայն խղդուողին խրամած ջուրը չէ որ իրեն շունչ առնել չիտար , հապա արեան շրջանին դադրին ալ է : Ինոր համար երբոր գլխովար կախուի՝ կը խղդուի , որովհետեւ արիւնը բոլոր ըղեղին կը զարնէ : Եւստի խղդուած մարդը ողջընցընելու համար՝ պէտք է մարմինը ոգիքով շփել , որպէս զի արիւնը տաքնայ ու նորէն առջի շրջանը սկսի ընել . պէտք է նաև քթին ծակերէն վեր ու դէպ 'ի թոքին մէջ շունչ տալ , և զինքը բնական դիրքով պառկեցընել՝ գլուխը բարձր կեցուցած :

ՀԱՆԵԼՈՒԿ

ԵՕԹԸ ծակով կոճ մը կայ ,
Բարին ու չարն 'ի հոն կայ .
Թէ չըգիտցար ան ինչ է ,
Կ'ըսեմ , չունիս անիկայ :

ՅՈՒՆՈՒԱՐԻ ՀԱՆԵԼՈՒԿԸ ԷՐ ԿԻՏՐՈՆ
(աղագ ԳԵՂԵՆԻ) :